

**Antoninus Diana Panormitanus, Clericus Regularis, Doctor
Celeberrimus, Coram S. D. N. Alexandro VII. Episcoporum
Examinator, & Sancti Officij Regni Siciliae Consultor,
Coordinatus, Seu Omnes ...**

Diana, Antonino

Lugduni, M. DC. LXXX.

65. De potestate, & jurisdictione Ecclesiastica, & quasi Episcopali Vicarii
Generalis exercitus. Et in textu hujus Resolutionis explanatur, quando
Milites gaudeant praedicta juri dictione Vicarii ...

[urn:nbn:de:hbz:466:1-76429](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-76429)

nonnulli reperti; cumque vi mera sine aliqua concordia intercepti omnes sint, singulos milites occidi posse ex dictis clarè constat; sed dubitas, an occidi possint Ecclesiastici? Ratio dubitandi est. Quia Summi illos Pontifices donarunt eximiiis privilegiis, excommunicantes quoscumque, qui in eos manus violentas imposuerint.

2. Respondeo, Ecclesiasticos vel esse Confessarios, vel Concionatores. Hos fortius eloquentia, quam Legionarios armis militate certissimum est. Vel qui dubitas, Mongallardi memineris, qui contra Henricum IV. populum tam acriter concitavit, ut qui arma non timuit, de buerit huius eloquentiam horrerem; & descendere articulis ab illo suggestis. (Cistercio Iulienis ille fuit; & male securus tub Henrico IV. ad Belgium veniens ab Alberto ad Auvallensem Abbatiam promotus, obiit cum opinione sanctitatis.) Memineris etiam Ioannis de S. Bernardino, & aliorum Concionatorum, qui adhuc hodie turbant, & decipiunt populum in Lusitania proclamantes mendacia in veritatis sede; & asserentes secura potuisse conscientia Braganinum coronam alienam invadere. At verò puros Confessarios crudeliter à castris hostilibus arceremus; ipsi enim profunt animabus, negotiis publicis non intermixti adeoque de Confessariis maior videretur, & difficilior controuersa.

3. Dico igitur Rempublicam posse tueri suum ius, & hoc directè. Adde eam posse indirectè occidere quemcumque hominem, sæcularem aut Ecclesiasticum, qui consecutionem iusti finis impediatur. Subiungo malè ad Pontificum privilegia recurri; non enim ille, aut concessit, aut concedere potuit, ut Ecclesiastici invadant Rempublicam sæcularem impune; nec interdixit, nec interdicere potuit iustam defensionem, aut rei propriæ recuperationem, quam natura concedit, ac per consequens nec expropriare auctoritate indirecè occidendi Ecclesiasticos, nata ex iure directè se, & sua defendendi. Concionatores, ut potè exhortatores, hostes esse confiteor; an & confessarii hostes sint, decernere non audeo; video tamen pistores, laniones, mercatores hostilis exercitus inimicos censeri & tamen necessarij sunt, & arma non movent: unde videretur de Confessariis pariformiter philosophandum. Huevsque Caramuel.

4. Sed ego profus contrariam sententiam tenendam esse puto, quam in terminis tuetur Ioannes de la Cruz in *Direct. Conscien. par. 1. præcept. 5. art. 3. conel. 3.* vbi firmat, *Clericos dum pugnant posse occidi, & spoliari; sed parta victoria, si non timetur periculum futurum, non posse occidi; aut spoliari, nisi pugnaverint; quia Principes extra actualem conflictum non sunt eorum Iudices. Et ita hanc sententiam tenet etiam Bañes in 2. d. *Thoma quest. 40. art. 2. dub. ult.* vbi sic ait: Per accidens possunt milites accipere bona Ecclesiæ, & Clericorum, & ipsos Clericos occidere, & Ecclesias subvertere. Probatur: nam possunt milites facere in bello iusto omnia necessaria ad consequendam victoriam: poterit autem esse ad id necessarium aliquando Clericos occidere, & Ecclesias subvertere, ut diximus in primo dicto: ergo. Notandum tamen est, quòd si Clerici pugnant in actuali conflictu, possunt expoliari, & occidi, tunc enim ex Clericis facti sunt hostes: parta tamen victoria non liceret Clericos occidere, aut expoliare, quia Princeps non est Iudex Clericorum extra conflictum actuale. Ita Bañes, cui adde doctum, & amicissimum Caudium *tom. 1. disquis. 17. artic. 8. dub. 2.* Vbi tamen notat, quòd si bellum iustum esset contra Prælatum Ecclesiasticum possent Clerici etiam post partam victoriam expoliari in penam Præsidis Ecclesiastici, cui Clerici fiat subiecti: non

Tom. VII.

est igitur absolute à negatiua sententia recedendum; & præsertim contra Caramuelem tenenda est in ordine ad Confessarios. Et hanc sententiam fatetur ipsemet obseruari ab Hispanis, & Gallis.

RESOL. LXV.

De Potestate, & Iurisdictione Ecclesiastica, & quasi Episcopali Vicarij Generalis exercituum.

Et in textu huius Resolutionis explanatur, quando Milites gaudeant prædicta iurisdictione Vicarij Generalis Exercitus in vtroque foro & quando subsint ordinaria iurisdictioni Episcopali.

Et adducitur pulchrum, & curiosum dubium in §. ultimo huius Resolutionis pro gaudente Immunitate Ecclesiæ, à quodam Milite in Exercitu, qui ad Ecclesiam, vel altare portatile Exercitus confugerat pro quodam delicto, & Generalis Dux Castri in alium locum diuertit insit, ut ita rem capere, & plectere posset. Sed vir doctus Societatis Iesu Episcopi vices in Exercitu quoad spiritualia exercens iradidit reo Aram Altaris, admonens ne eam à se remouere permitteret, donec in alio loco Altare poneretur, & sic factum est, & Dux Generalis exercitus non est ausus capere rem, & potest Ecclesiæ Immunitate gaudentem, eo quòd secum Aram deferret.

Et cursum deducitur Vicarium Generalem Exercitus esse iudicem, quando Miles deberet gaudere Immunitate Ecclesiæ, si confugerit ad tentorium, in quo celebratur, vel ad Ecclesiam Castri. Ex part. 10. tract. 15. & Misc. 5. Ref. 15.

§. 1. **F**orsitan apud nullum Auctorem hanc materiam inuenies pertractatam, & quia in manus meas peruenit quadam Allegatio impressa Martii die 20. Maij 1644. & composita ab octo doctissimis iuriconsultis; apponam hic aliqua, quæ ab ipsa decerpsi. Sic itaque ibi asseritur. *Ninguna cosa haize mas fuerca en la materia y haze reconocer que asentada es la iurisdiction omnimoda del Vicario general de los Exercitos reales que no haize mencion especifica, ni controuersia judicial en los Autores deste officio, y exercicio à el competente, inç gaudolo todo por asentado, y sin dependencia de los Ordinarios, ni pudiera subsistir si fuera pendiente dellos: pues es constante, que siguiendo el Exercito, cada dia hania de entrar en nueva iurisdiction Episcopali, y no bastara ni el nombramiento deste Obispo, ni obrarà el per iuzio del otro, y assi es preciso confessar que este officio de Vicario general del Exercito es iuez ordinario por Bulas Apostolicas de su Santidad inmediatamente de baxo de su iurisdiction, sin que otro pueda ser su iuez, ni impedirle la iurisdiction, que exerce en los Capellanos del Exercito ni en toda la iurisdiction spiritual concerniente lo que es preciso que se obre mientras exerce este officio y ay Exercito, y guerra declarada, y que este officio es del Patronaz goreal, que toca, y pertenece à su Magestad la proteccion, y amparo, y defensa desta iurisdiction, y que en su virtud pudo el Vicario general del exercito de Badajoz fulminar las censuras en defensa de su iurisdiction, y de los Capellanos del Exercito subditos suyos, vt ex sequentibus plus quam liquido constabit.*

2. Lo segundo tenemos por constante, que su Magestad, que Dios guarde, como los demas Principes de la Christianidad tiene Bula de su Santidad para elegir, y nombrar Vicarios generales de todos sus Exercitos con iurisdiction ordinaria sin dependencia de los Obispos, y ordinarios en orden à que sea iuez de los Capellanos, y Confessores de los Exercitos, administrador del Hospital dellos

Nu 3 que

que los vistre, que les de licencias para confesar, que asista a los matrimonios, que celebrare a los soldados, que les administre los Sacramentos, sentencie los pleitos, castigue los excesos, cuyo oficio es tan necesario en un Exército Catholico que sin el no es posible erigirse, mantenerse, machar, ni subsistir: en cuya virtud hallamos, que esta observado esto en todos los Exercitos Ancianos, de que nos dan noticia las historias cuya costumbre immemorial asegura el intento porque de los dos derechos por donde se rige toda esta maquina universal del mundo, por donde los prudentes, y Magistrados, y iuezes de nuestros tiempos deciden las controuersias, pleitos, y contiendas, que contenciosamente en sus tribunales ocurren que son la costumbre, y la ley escrita, no es menos poderosa a quella que esta: antes si bien se atiende mucho mas eficaz, mas fuerte, y perpetua, siendo assi que la costumbre es ley aprouada por las Republicas vniuersales.

3. Y lo que mas es que asistiendo al Vicario general del Exército, esta costumbre immemorial sola ella es bastante sin que sea necesario alegar ni probar titulo alguno, porque alegandose, y verificandose possession de tiempo immemorial, virtualiter & implicitè, taciteque intelligitur allegatus, & probatus titulus resultans ex possessione tanti temporis iuxta doctrinam Glosæ communiter recepta d. verb. Non stat memoria in dict. cap. super quibusdam §. praterca de verborum significat. Covarr. in regula possessor. 2. par. §. 5. numer. 7. Gutierrez d. quest. 17. numer. 142. Garcia de nobilit. de gloss. 12. numer. 56.

4. Y no como quera el titulo, que se induze por dicha costumbre, sino que es el mas eficaz, y el de mejor calidad que se puede imaginar, y constituir, vt eleganter Menchaca, lib. 2. conr. illustr. cap. 81. numer. 17. dicens. Tempus cuius initij memoria non extat facere verum omne possibile, facereque vt videantur interuenisse omnia quæ oportere, quibusque opus esset ad perficiendam prescriptionem, vel tale ius inducendum in cap. 1. de prescriptionib. lib. 6. La qual opinion como cierta, llana, y infalible figuran Gonzalez, ad reg. 8. Cancell. gloss. 18. numer. 45. & gloss. 33. numer. 4. Gratian. dist. discept. 300. numer. 2. Garcia de nobilit. d. gloss. 12. numer. 58. Rota decis. 4. de testib. numer. 2. in antiquis, & in nouissimis Sacri Palatii, 1. par. decis. 717. numer. 2. Hieronym. Gabriel. conf. 88. numer. 17. cum segg.

5. Y se equipara esta possession immemorial a la mesma verdad; pacto, titulo y concession expresa, y obra lo mesmo que el titulo original, y el mas eficaz, que se puede imaginar: contra quien no se puede imaginar, contra quien no se puede alegar cosa en contrario, es un titulo en blanco firmado de su Santidad, donde se puede asegurar todo quanto es necesario por obtener en el caso presente, vt cum multis tenet Domin. Ioann. del Castill. lib. 7. de tertius, cap. 28. n. 7. Hæc ibi. Et ad confirmationem supradictæ doctrinæ multa alia adducuntur. Qua consuetudine immemorabili supposita huic sententiæ se subscripserunt manu propria omnes professores legum, & canonum inelictæ Academiæ Salmanticensis & inter illos sapientissimus & amantissimus Dominus meus D. Franciscus Ramos nunc merito in supremo Castellæ consilio Senator dignissimus, cuius forma hæc continebat. La dificultad unica de esto punto en mi conocimiento consiste en dar por asentado, y verificado en forma bastante el echo de la costumbre, y possession immemorial, en que se alla el Vicario general de los Exercitos en lo Ecclesiastico de exercer iurisdiccion quasi Episcopala in mediata a su Santi-

dad en las materias espirituales Ecclesiasticas que se ofrecen en un exercito. Pero supuesto el hecho de esta costumbre, y possession immemorial tengo por muy llano, corriente el derecho de la iurisdiccion quasi Episcopala del Vicario por el fundamento, de que la immemorial induce presumpcion legal de titulo suficiente, y equiual en este caso a privilegio, y concession Apostolica, como docta, y dilatadamente en esta informacion se discute, con que me conformo, y no dudo, de que supuesto el hecho de la costumbre, y possession riferida, los procedimientos del Vicario han sido iuridicos, assi lo firmo, y lo firmo, saluo, &c. Salamanca y April. 22. 1644. El Doctor Francisco Ramos del Manzanar.

6. Nota verò quod post hæc scripta inuenti Franciscum Ziparum aliqua de Vicario Exercitus doctore in Consul. can. tom. 1. lib. 4. tit. de spons. & matrim. consult. 14. vbi citat Lanoyum a Mabit in exercitatione de Parochia militari, quam quidem videre non potui; & in iure Pontificio nos, lib. 1. tit. de officio Ordinarij num. 4. idem Ziparum hæc asserit. Et ex eadem causa Pontifex Max. tam per Breue destinatum Archiepiscopo Cameracensi Barlemonio, quam postea aliud anno 1597. 20. Februarij destinatum Archiepiscopo Mecliniensi Matthiæ Houio (per quæ respectiue eisdem Archiepiscopos constituit delegatos Apostolicos in Belgio pro exercitu Regio) ita eam iurisdictionem delegatam temperat, vt & necessitati exercitus subueniat, quia, inquit, non faciliè ad locorum ordinarios, aut ad Sedem Apostolicam recursum haberi possit, & nihilominus Ordinariorum auctoritatem intactam seruet. Illud quidem peragit dando facultatem ad dictæ Sedis beneplacitum, & quoad bellum hoc durauerit per se, vel alios si delegatos omnem, & quæcumque iurisdictionem Ecclesiasticam in vtroque foro extendi: hoc verò dum eam infringit, vt non comprehendat eos, qui sunt in propria Diocesi, sub qua illorum Ordinarij iurisdictionem suam in eos exercere possint, vnde ad vniuersum difficultates anno 1595 die 23. Ian. inter deputatos Illustissimi Domini Barlemonij, & Vicarios Archiepiscopos Mecliniensis pacti, & conuenti sunt in articulo.

7. Primum, quod personas Gubernatoris Generalis omnium domesticorum ipsius vtriusque tenet, & eorum, qui sunt de eiusdem Gubernatoris custodia tam tempore pacis, quam belli vulgariter habentur diuersi, & archiers nuncupati sunt subiecti Ordinario loci, vbi habent suum domicilium, sed simul atque egrediuntur dictum ordinarij domicilium, vt accedant ad Exerctum regium, censentur esse subditi Delegato Apostolico.

8. Similiter omnes nobiles, & alij inferiores qui cessante Exerctu habent suos Ordinarios in his partibus, quando substitunt iis in locis, vbi est fixum ipsorum domicilium, censentur subditi eorumdem locorum Ordinariis, etsi alioquin habeant officia, & stipendia ratione dicti Exerctus. Qui verò non habent in hisce partibus suos Ordinarios, & causa sequente habentque officia aut stipendia regia ratione eiusdem Exerctus, ij censentur, quamdiu Exerctus consistit subditi dicto Delegato Apostolico.

9. Antiqua etiam præsidia, quæ erant ante Exerctum, ratione cuius emanauit illud Breue Apostolicum quæque manere, & foueri solent sumptibus Regijs etiam tempore pacis spectant ad Ordinarios locorum etiam alia præsidia, quamuis si subita maneat Delegato Apostolico, tamen fauore Ecclesiasticæ discipline in animaduersione delinquentium erit præferenti locum.

10. Personæ autem Sacrae & ceteræ, & ad Exer-

citum spectantes, si de exercitu sese ad tempus negotiorum causa ad Vrbes, aut alia loca extra Exercitum recipiant, inane in omnibus subiecti Delegato Apostolico. Quae tamen omnia supradicta sic intelligenda sunt, vt Parochis liberum sit administrare Sacramenta, & sepulcras omnibus diuerentibus ad suas Parochias, & in eis morientibus salus iuribus, iudicialia vero exercentur per Superiores respectiue eorum, de quibus praescriptum est in praecedentibus articulis.

11. An autem ob praesentes inducias bellum amplius durare non censeatur, & recursus ad Ordinariorum locorum non esse difficile vtpote cum non in acie, sed in continuis praesidiis milites versentur ac ea propter locus sit *cap. 20. sess. 14. Concilium Tridentinum* nolim disputare, nec modo opus. Cum Urbanus VIII. renouarit; finitum non fuisse bellum, sed suspensum satis diximus in *Indice lib. 4. cap. 21. difficultas recursus minuta erat desinente ambulare Exercitu, & ferè locus tantum erat iis, quae contenta de praesidiis, in quae iam omnis miles erat remissus, & ferè permanent. Minuta inquam non omnino sublata, si que de causis nec delegatio desierat, & reuulcente pudent bello antiquum obtinet. Huc vsque Zypreus loco citato, & vide etiam ipsum in alio loco consultationum ubi supra, lib. 1. tit. de Officio ordin. consult. 1. per totam.*

Sed ego seclusa Pontificia delegatione in hac difficultate de meo nihil asserere volo per ea, quae notat Layman, *lib. 5. tractat. 6. cap. 10. numer. 5. & alij.*

12. Obiter Doctores subscripti in allegatione Hispana superius adducta secundum eorum principium asserent Vicarium Generalem Exercitus esse

Iudicem, quando miles deberet gaudere immunitate si confugeret ad Tentorium in quo celebratur, vel ad Ecclesiam Castris, & ita in praxi obseruasse testatus est mihi his diebus Episcopus Gaëte, dum erat Vicarius Generalis Exercitus.

13. Et tandem non desinam hic apponere casum curiosum, quem inuenies apud Quintanaduenam in *Theol. Mor. tom. 1. tract. 4. Singul. ult. num. 7. vbi sic habetur, Cum in Castris miles quidam scelus morte dignum perpetrasset, configit ad Ecclesiam, seu Altare portatile pro Missa celebranda in Castro positum. Militum generalis Gubernator volens eum ab ista Ecclesia seu Altari extrahere, vt debitum mortis supplicium inferret territus est excommunicationis poena lata à quodam viro docto Societatis nostrae Episcopi vices in Exercitu quoad spiritualia, gerenti, si reum ab Ecclesia, seu Altari illo extraheret. At Generalis Dux ne in excommunicationem incideret, & mortis poena reum plectere posset, Castra in alium locum diuertit iussit, vt diuulso Altari reum caperet, ac puniret. Sed Societatis Iesu doctissimus vir Ducis Generalis animum penetrans, tradit reo aram, vt quae est Ecclesiae praecipuum insigne, & immunitatis, qua Ecclesia gaudet ratio praecipua, admonens ne eam à se remoueri permitteret, donec in alio loco Altare poneretur. Sic factum est, & Dux Generalis non est ausus capere Reum, vtpote Ecclesiae immunitate gaudentem eo quod secum Aram deferret. Hac de re ipsemet ex nostra Societate, qui hunc nouum immunitatis modum inuenit: consuluit doctissimum Suarium, qui ei respondit rectè egisse, probabilique esse valde, Reum illum, eo quod Aram secum adportaret immunitate gaudere, & puniri non posse. Ita ille & ego.*

In indice primo huius Tom. 7. vide Apendicem ad hunc Tract. 7. vbi reperies alias multas quaestiones, & dispersas per alios Tom. Tract. & Res. quae simul pertinent ad hunc Tract. 7. de Bello.

TRACTATUS OCTAVVS DE SERVIS, SEV MANCIPIIIS.

RESOLVTIO PRIMA.

Quo iure seruitus sit introducta? Ex parte 7. tractatu 7. Resol. 1.

5. 1. ESPONDEO quòd seruitus naturae contraria, iure gentium induta est, iure enim naturali omnes homines ab initio liberi nascebantur, vt loquitur Iustinianus *hic in §. 2. ad finem, & Vlpianus in l. manumiss. 4. ff. de iust. & iur.* Sed dubitari posset, qui fieret, quòd Imperator hic, post Iurisconsultum, asserat, seruitutem iuri naturali contrariam esse, iureque naturali omnes homines liberos nasci: cum non contemendae auctoritatis Philosophi, seruitutem iure naturali constitutam esse grauisimam rationibus doceant; Nam diuini ingenij Viri Pla-

to *Dialog. 3. de legib.* scribit: primam dignitatis rectam rationem esse, vt genitores natis impendant: secundam vt ignobilibus generosi: tertiam, vt iunioribus seniores: quartam, vt domini seruis: quintam, vt potentioribus imbecilliores seruiant: sextam, & quidem omnium maximam esse, qua secundum naturam ignorantes sequi iubentur, prudentes autem ducere, ac dominari. Idem refert Ioannes Stobaeus *sermone 42. ante finem pagin. mihi 295.* Similiter Aristoteles *lib. 1. Polit. capite 3. & 4.* asseruat: seruitutem à natura oriri: seruisque instrumenta esse quaedam animata: & animum corpori imperare, hoc autem seruire: & in sexibus scēnam masculo subesse: minúsque sapientes natura ipsa seruos esse, & sapientioribus subditos, vt ab iis regantur. Idem libro *Politicorum 7. capite 14.* affirmat esse natura ipsa seruitutem iuuenis ad senem. Sed & Marcus Cicero in *5. Paradox.* indicat: omnes prudentes esse liberos; insipientes

N n 4 verò